

25. ΑΠΟΛΟΓΙΑ Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Υπό κ. 'Αριστειδου Μιχαηλιδάκη

γένην» έργον του Ν. Καζαντζάκη).

Νίκος Καζαντζάκις. Έχετε αδελφοί μου, τις εύλογες του Πνευματικού Κόσμου. Το θέμα μου ήτο άλλο. Δηλαδή πάτε οι ψυχές είναι ελεύθερες στάν Ουρανό. Αναβάλλω το θέμα του το, για να απολογηθώ.

Πολλοί από τους ανθρώπους με νομίζουν άθεον. Άλλοι πάλι με κατηγορήσαν δι' ένα από τα έργα μου. Κανείς τους όμως δεν μπόρεσε να εισχωρήση στη ψυχοσύνθεσή μου. Όταν λέγω ψυχοσύνθεση δεν θέλω να αναλύσω τη φλόγα που ο άνθρωπος έχει μέσα του και λέγεται αυτή «ψυχή». Γιατί όπως ξέρετε, η ψυχή δεν αναλύεται!

Ήμουν από αυτούς που είχαν γερό πνεύμα και έρευνούσαν τα πάντα για να καταλήξω κάπου. Τα μεταφυσικά φαινόμενα δεν τα γνώρισα. Δύο - τρεις

φορές παρηκολούθησα κέντρα οίκογενειακά και με απογοήτευαν. Στο Λονδίνο άκουσα να λένε πως έπαιρναν έπικοινωνίες από έρυθροδέρμους και Ινδούς που τα κείμενά τους ναί μόν ήσαν ώραία, φιλοσοφικά, αλλά δεν συμφωνούσαν τών μόν με τών δε και ύπ' αυτή τήν άποψη άρνήθηκα να εξακολουθώ τήν έρευνά μου, που με απογοήτευσε.

Ο έπικριτής μου, βρίσκει πως ήμουν από μικράς ηλικίας δειλός και ότι είχα πλέγματα, φαντασία μεγάλη και κακή φώτιση. Δεν τόν άδικώ. Έχει δικαίον σ' αυτά που λέγει γιατί αυτή ή ψυχοσύνθεσή μου με διήρεσε σε δύο μέρη. Στη κακή αντίληψη των πραγμάτων και στη κακή εφαρμογή του Καλού.

Βέβαια ή Θεία Χάρι μουόδωσε το δώρο να έκφράζομαι κατ' αυτόν τρόπο που να συναρπάζω

τις σκέψεις των ανθρώπων, χωρίς να έχω βάθος στη φιλοσοφική μου διέθεσι.

Ένα μεγάλο μέρος του έργου μου ήταν να αποδείξω τα άτομικά συμφέροντα του Κλήρου και τή κακή άπήχηση στους πιστούς, που συγχίζουν το Κλήρο με τή Έρησκεία. Αυτά τα έργα μου με ίσαστάθμισαν.

Εάν από μεγάλη άγάπη στη δημοσιογραφία, αναφέρω γεγονότα τής φαντασίας μου για πραγματικά, τούτο είναι συνήθεια των συγγραφέων που είδαν και έγνωρισαν πολλά. Σ' αυτά μέσα είναι και κάτι άλλο που το βρίσκει ο έπικριτής μου άνάξιο έμου. Και σ' αυτό το σημείο του διδω δίκαιο. Έθελα να δράσω, να αποκτήσω ήλική δύναμη για να μπορέσω να φωτίσω τήν ανθρωπότητα. Γελάσθηκα όμως από τα διάφορα κοινωνιολογικά ρεύματα, τα ά-

ποια πίστευα σαν καλοπροαίρετος άνθρωπος. Το μόνο έργο που με δυσφήμησε σε μερικούς είναι «Ο τελευταίος Πειρασμός».

Εγώ δεν ήθελα μ' αυτό το έργο να διακωμωδίσω το Χριστό. Σκέφθηκα πως αν ήμουν εγώ στη θέση Του τί θα σκεπτόμουν εκείνη τή στιγμή που βρισκόταν πάνω στο Σταυρό. Έθελα να αποδείξω τήν άδυναμία του ανθρώπου στις τελευταίες του στιγμές όταν έχει τήν κρίση και αναλογίζεται το παρελθόν. Δεν μπορούσα το Χριστό να τόν φαντασθώ σαν Θεό πάνω στη Γή. Αυτή είναι μία δικιά μου άποψη. Και αν το καλοσκεφθώμε ο Χριστός σαν άνθρωπος ήρθε και σαν άνθρωπος έξεπνευσε. Στάν Ούρανό βέβαια, κατέχει θέσι τόσο ύψηλή που δεν μπορούσα ποτέ να τήν φαντασθώ, άκριβώς διότι δεν είχα Θείο Φώς.

Εάν είχα τήν τύχη να γνωρίσθουμε από πολύ κοντά, αγαπητέ μου σύντροφε, θα μπορούσα να γίνω άλλος άνθρωπος και να στρέψω κατά 90 μοίρες το τιμόνι του νού μου. Σάν έπικριτής μου λές ότι ήμουν περσοσώτερο Βουδδιστής από τους Βουδδιστάς. Όχι φιλε μου! Σ' αυτό δεν συμφωνώ. Στο Βουδδισμό βρήκα τή θυσία τής άγάπης και αυτήν έκτίμησα. Ο Χριστιανισμός έφάρμοσε τήν άγάπη κατά το μέτρο τής ανθρωπίνης ύπόστασης. Οσο για τόν άθεϊσμό μου, αυτός ήταν παλαιός, όταν βρισκόμουν στη Γερμανία. Εμποτίστηκα από τα έργα του Νίτσε και άλλων συναφών συγγραφέων. Τότε ήμουν νέος και μούκαμαν τόση έντύπωση, ώστε δεν έσκεπτόμην άλλο τι, από το να άφραμώσω το λανθασμένο εκείνο φώς στη συνείδησή μου. Και άπόδειξις πως πουθενά δεν έβοήθησε ή φώτιση αυτή.

Γιά το Χριστιανισμό θα μιλήσω μια άλλη φορά. Τα λάθη είναι για τους ανθρώπους. Σε μένα, όμως, σαν συγγραφέα δεν μου έπρεπόταν να σφάλω τόσο. Ήμουν και έπιπόλαιος και

εγωϊστής όπως τό λές. Αλλά αυτά τό έλαττώματα προήρχονταν από άλλη πλευρά που θά σου τήν εξηγήσω μια μέρα όταν θα βρισκόμαστε τέτ-α-τέτ1.

Η άπολογία μου αυτή με άνακουφίζει και μου δίνει φτερά για να περάσω σε άνώτερο Σταθμό. Αυτό θα γίνη, όταν θα σου μιλήσω περί του Σωτήρος Χριστού. Λάβε από το Πνευματικό Κόσμο τις εύλογίες Αυτού.

Νίκος Καζαντζάκις.

(Σημ.: Διειρηθή η γλώσσα που μετεχειρίσθη).

1. Σημ.: γράψαντος. Πράγματι άργότερα εύρέθησαν μαζί στάν Πνευματικό Κόσμο όταν τήν 16-3-1979 ο έπικοινωνιος άείμνηστος Γ. Πιζάνης ανέληφθη έκ του γηίνου κόσμου.

Περί άλλων όμιλιών του Ν. Καζαντζάκη έκ του Πνευματικού Κόσμου και ιδίως περί του «Βίου των όντοτήτων στάν Ουρανό» θα δημοσιεύσωμεν τό έρχόμενον έτος, μεταξύ άλλων παραμοίων άφηγήσεων, διότι έφέτω με τό σημερινό άρθρο τερματίζομεν τά έφετενά δημοσιεύματα.

11/20/10107/13-4-80

Κατόπιν τής γενομένης έσχάτως έπερωτήσεως στη Βουλή υπό του φίλου βουλευτού Ηρακλείου κ. Κ. Μπαντουβά, ζητούντος όπως πληροφορηθή διατί ή Εκκλησία διατηρεί ακόμη τόν (δήθεν) άφορισμό του συμπολίτου μεγάλου συγγραφέως Ν. Καζαντζάκη και του δημοσιευθέντος άρθρου εις τας έφημερίδας «Δράσις» (28-3-80) και «Μεσάγειον» (29-3-80) του φίλου κ. Γ. Καρούζου, προεδρεύοντος τότε του Δημοτικού Συμβουλίου Ηρακλείου όστις διαψεύδει ότι έγινε τέτοιος άφορισμός, και αναφέρει μάλιστα ότι εις τήν κηδείαν του τόν Νοέμβριον 1957 εις τόν Μητροπολιτικόν Ναόν του Αγ. Μηνά έχοροστάτησεν ο τότε Μητροπολίτης Κρήτης Εύγένιος ανακύπτει σήμερον πό ζήτημα. Δι' ό και κρίνω σκόπιμον όπως και εγώ από τής ιδιικής μου πλευράς άναδημοσιεύσω τήν κάτωθι άπολογία του μεγάλου τέκνου τής πόλεως μας Νίκου Καζαντζάκη, γενομένην από τόν Πνευματικόν Κόσμον όπου εύρίσκεται τήν 7-6-1973 προς τόν Πνευματικόν Όμιλον Αθηνών «Τό Θεϊόν Φώς» εις άπάντησιν γενομένης

πρότερον κριτικής μελέτης υπό του πνευματικού του φίλου αδελφού Γ. Πιζάνη «περί αυτού ως συγγραφέως και ανθρώπου».

Διά τήν άναδημοσίευσιν ταύτην έλαβον τήν σχετικήν άδειαν ύπ' αριθμ. πρωτ. 127)19-3-1980 υπό του Γενικού Γραμματέως του άνωτέρω Ομίλου κ. Κ.Ι. Κοροντζή.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΕΜΠΤΗΣ
7 ΙΟΥΝΙΟΥ 1973

«Άπολογία Ν. Καζαντζάκη»
Φαράχ. Άγαπητοί μου αδελφοί, σήμερον δεν θα όμιλήσω. Παραχωρώ τήν θέσιν μου, εις άλλους αδελφούς. Εις τόν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ, όστις θα λάβη τόν λόγον επί τής νομοθεσίας, διότι έχει θέσιν ή Θεός ής επί τής διαφωτίσεως του Νάμου ως και εις τόν ΠΙΝΔΑΡΟΝ όστις θα όμιλήση επί του νοήματος τής «άγνωσίας». Οί δύο πρώτοι παραχωρούν τήν θέσιν των εις τόν αδελφόν Νίκου Καζαντζάκιν, όστις θέλει να άπολογηθή και να δώση σχετικώς εξηγήσεις εις τόν γράψαντα τά ύπέρ και κατά, έπ' αυτού. (Σημ. Εννοεί τόν έπικοινωνιόν αδελφόν Γεώργ. Πιζάνην, όστις ιδιαιτέρως ήσυχολήμη με τό εν